

Elu üksainus kooliskäimine

Alguses oli soov õppida Tartus inglise keelt. Aga nagu paljudel varem ja hiljem ette tulnud, ei arvestanud elu südamesooviga sel proosalisel põhjusel, et ühel eksamil jäi immatrikuleerimiseks vajalik pall puudu. Pill oli mõru alla neelata, aga õppimishimu ära ei võtnud, seda mitte, ent usku enda võimetesse kõigutas tublisti, nii et alles kahe aasta pärast jagus julgust paberid TPedl vastuvõtukomisjoni viia. Samaks ajaks oli juba kaks aastat õpetaja olnud — oma esimeses, Valgu koolis Raplamaal, sest keskkooli lõputunnistus tuli nõutada Pärnu-Jaagupist. On meele, et palk oli siis kuuskümmend neli rubla. Aga kui mõelda, mida selle raha eest tollal osta võis... Praegusega ei anna võrreldagi.

«Mine sa hullu tea, võib-olla ei olnud nõudmised toona nii kõrged,» lisab mu vestluskaaslane pärast hetkelist vaikimist. Kuuekümnendate aastate algus oli maainimesele raske. Kolhooside vaesus peletas inimesi küladest lahkuma. Elu hääbus, koolid kuivasid kokku või suleti hoopis. Pärast viieaastast tööd tuligi otsida teenistust kodust kaugemalt. Küsis Pärnust ja sai pakkumise. Järgmised kümme aastat möödusid sealses internaatkoolis. Ju see saatust oli, mis sinna kutsus, sest muud moodi ei oska seletada, kuidas üks valju hääle, lõbusa olemise ja lokkis juustega Reinu-nimeline Hiiumaa poiss oleks risti eluteele sattunud. Ja nõnda kannabki Virve 1969. aastast Reinuga ühist priinime — Väljas.

1977. aastal võttis elu niisuguse pöörde, et pere pidi Hiiumaale elama asuma. Sellest ajast on ta keskkooli algastme õpetaja.

Varasemate suhtes võib pisut ülekohtuselt ja ebaõiglaselt kõlada, kuid praegune III-b on üle aegade klass: töökad, püüdlikud, teadmishimulised. Sageli avaldatakse imetust, koguni päritakse, mis hoiab õpetajat kinni algklassides. Nii võib küsida üksnes see, kes ise selle töö rõõme pole kogenud. **MISKI EI SUUDA ASENDADA LASTE VAHETUT SUHTLEMIST, RÕÖMU JA KURBUSE SIIRUST.** Selle astme õpetaja näeb kõige eeldamalt oma töö vilju: korratutest täheköverikest kujunevad sirged kirjaread, veerimisest saab sorav lugemisoskus. Põhiline — lugemine, kirjutamine ja arvutamine — peab siin selgeks saama. Ometi sü-

veneb iga aastaga veendumus, et **ALGASTE VÕIKS HÕLMATA KUUT ESIMEST KOO-LIAASTAT**, sest selles eas vajab laps turvalisust, eelkõige kohta ja inimest, kust seda leida. Kurb on vaadata, kuidas nad viiendas klassis abitult mööda suurt koolimaja sebiavad, iga tund ise õpetajaga ise klassiruumis. Kahju, et me, täiskasvanud, nii sageli ei oska (ei suuda või ei vaevu) ette kujutada selle ahastuse suurust, mis päris omapäi jäetud inimese hingest võib valitseda. Tõesti kahju.

Kodu ja kooli suhetele on lähiminevikuga võrreldes teisest vinklist vaatama hakatud. Lõpuks ometi on õpetamine kooli põhifunktsiooniks tunnistatud. Laps tuleb kooli kodust seal kujunenud väärtushinnangute ja käitumisega. Kui praegu üldse rõõmu tunda, siis ehk sellest, et oleme vabanemas kahese moraali painest ja ühe töö kummardamisest. Lapsedki on teisemaks muutunud. Nad on avatumad ja usaldavamad. Praegune heitlik aeg ei ole lapsemeeli pärssinud või üleliigset närvilisust põhjustanud. Küllap on kodus suudetud neisse sisendada vajadust olla mõistlik. **MÕISTA ISEENNAST JA ENDA ÜMBER TOIMUVAT — SEE ON KULDAVÄÄRT OSKUS.** Seda enam teeb rõõmu, et oma ea kohta on lastel piisavalt avar arusaamine toimuvast ja selle tähtsusest meie jaoks.

JA IKKAGI ON LAPS OMA

KODU PEEGEL. Sellega peab arvestama õpetaja, veel enam aga lapsevanemad.

Igapäevane elu teeb oma uperpalle. Vahel on raske eristada, kus tõde, kus nali. Sageli suisa lollitatakse inimesi. Ega halisemine asja muuda, seepärast jäägu see jutt katki. Ühest asjast siiski, mis koolitunniga seotud. On läinud nii, et suurelt jaolt on algastme looduslootunnid Virve Väljase anda. **AGA NEED ÕPPEVAHENDID!** Harv aasta, kui kogu õppekomplekt kohale saabub. Töövihikud jäävad alailma trükkimata. Lisaks õpikule ja õppekäikudele on palju, mis õppefilmide kaudu selgemaks saaks. Tellida võib neid Tallinnast. Ent need on venekeelsed, kolmkümmend aastat ja enamgi vanad, sadu kordi paigutatud-lapitud... Kui näed teleris meie oma loodusfilme, siis võib kadedusest roheliseks minna. Kas tuleb kord aeg, mil õpetajal oma videoaparatuur kasutada ja ta võib vajalikul hetkel nupule vajutada? See unistus on kui kaugel tähe valgus, mis küll vilgub, aga ei soojenda. Ehk Enel, vane-mal tütre, kes õpib TPedl II kursusel, osutub see võimalikuks. Pesamunal Avel on veel aega oma rada otsida, tema alles kuuendas klassis.

Peamine, arvab Virve Väljas, on see, et vaibuksid kired ja viidutseks kaine arukus. Või nagu ütleks Karlsson, et oleks rahu. Rahu meie hingest ja meie ümber.

Raivo KARJAMAA

